

HelgelandsKraft AS

Fagervollan kraftverk II og III

Rana kommune

Konsekvenser for reindrift

SWECO

RAPPORT

Rapport nr.: 568691-3	Oppdrag nr.: 568691	Dato: 02.06.2010
Kunde: HelgelandsKraft AS		
Fagervollan kraftverk II og III i Rana kommune.		
Konsekvenser for reindrift		
Sammendrag: Denne utredningen tar for seg tiltakets konsekvenser for utøvelse av reindrift.		
HelgelandsKraft AS ønsker å bygge to kraftverk i øvre deler av Fagervollan i Holmelvvassdraget. Fagervollan II kraftverk vil utnytte fallet mellom vatn 380 og Holmvatnet. Fagervollan III vil utnytte fallet mellom Sjuniofemtivatn og vatn 400. Sjuniofemtivatnet, som opprinnelig drenerer til Helgågavassdraget, ble overført til Holmelvvassdraget via en tunnel i forbindelse med bygging av Sjana kraftverk. Tunnelen har utløp midt i fjellsida, og renner som en kunstig bekk/elv ned til Vatn 400. Ved høy vannføring er det problematisk for rein å krysse elva. Prosjektområdet ligger i Strandtindene/Hestmannen reinbeitedistrikt. Etter oppdemmingen av Holmvatnet i forbindelse med Sjonautbyggingen, er trekk- og flyttleiene i prosjektområdet den eneste gjenværende mellom Øvre og Nedre Fagervollan. Området er også et viktig oppsamlingsområde for rein. Prosjektområdet har derfor stor verdi for reindrift. Tiltaket vil gi noe negativ påvirkning på reindriften, og da spesielt i anleggsfasen pga. av anleggsvirksomhet og økt menneskelig tilstedeværelse. I denne fasen vil området være lite egnet for reindrift. Det vil blant annet bli vanskelig å bruke trekk- og flyttleiene. En utbygging av Fagervollan III vil medføre mindre vannføring i elva fra Sjuniofemtivatn. Dette vil være fordelaktig for reindriften da det vil bli lettere å krysse elva enn hva som er tilfelle i dag. I driftsfasen vil tiltakets konsekvenser for reindrift samlet bli små. Dette gjelder for både Fagervollan II og III. Det er lagt opp til en god dialog mellom utbygger og reindriftsnæringen for å komme fram til gode løsninger. Dette vil være med på å redusere konfliktene med reindriften. Det er foreslått en rekke avbøtende tiltak.		
Utarbeidet av: Aslaug T. Nastad og Kjell Tore Hansen	Sign.: 	
Kontrollert av: Lars Størset	Sign.: 	
Oppdragsansvarlig / avd.: Bent Aagaard	Oppdragsleder / avd.: Aslaug T. Nastad / Miljøavdelingen, Trondheim	

INNHold

SAMMENDRAG	3
INNLEDNING	10
1.1 Bakgrunn og formål	10
1.2 Kort beskrivelse av planene.....	10
1.3 Krav i utredningsprogrammet	13
2 METODE OG DATAGRUNNLAG	14
2.1 Influensområde	14
2.2 Statusbeskrivelse og verdivurdering	14
2.3 Påvirkning	15
2.4 Vurdering av konsekvensgrad	16
2.5 Medvirkning	17
3 DAGENS SITUASJON OG VERDIVURDERING	18
4 OMFANG AV PÅVIRKNING OG KONSEKVENSVURDERING	23
4.1 Dagens situasjon / 0 – alternativet.....	23
4.2 Konsekvensvurdering for Fagervollan II	23
4.3 Konsekvenser av utbygging av Fagervollan III	25
4.4 Konsekvenser av eksisterende/planlagte inngrep innenfor reinbeitedistriktet ..	28
5 GENERELT OM RETTIGHETER OG PLIKTER.....	30
5.1 Generelt om Reindriftsloven	30
5.2 Generelt om forholdet til Folkerettens urbefolkningsvern	31
6 AVBØTENDE TILTAK OG OPPFØLGENDE UNDERSØKELSER	32
6.1 Avbøtende tiltak	32
6.2 Oppfølgende undersøkelser	32
7 KILDER	34
8 VEDLEGG	35

SAMMENDRAG

Dagens situasjon og verdivurdering

Influensområdet ligger i reinbeitedistrikt 23, Strandtindene/Hestmannen (Reindriftsforvaltningen, 2008). Øvre Fagervollan benyttes som reinbeite, og da det går trekkleier mellom indre og ytre strøk her, er området viktig for reinbeitedistriktet (Kurt Gaup, pers. med.).

Trekk- og flyttleia mellom Holmvatnet og Øvre Fagervollan går i tilknytning til eksisterende massetipp og vei i lia nordøst for Holmvatnet. Tidligere var Holmvatnet og Nedre Fagervollvatnet to separate vatn, og det gikk ei trekk- og flyttlei mellom de to vatna. Terrenget i Øvre Fagervollan er svært ulendt, og vannføringen kan til tider være svært høy i elvene. Det er nå kun noen få steder reinen kan trekke. Overføringen av Sjuniofemtivatn har økt vannføringen i deler av vassdraget, og vanskeliggjort kryssing av elva mellom vatn 380 og Holmvatnet. Overføringen har dessuten vanskeliggjort bruken av den vanlige trekk- og flyttleia nord for vatn 400 i perioder hvor elva har stor vannføring.

Store deler av prosjektområdet er avmerket som vårbeite, sommerbeite og høstbeite på Reindriftsforvaltningens arealbrukskart. Berggrunnen i prosjektområdet gir dårlig grunnlag for plantevekst, og produksjonen av grønnbeite og lav er derfor svært begrenset.

I løpet av sommeren trekker reinen nordvestover fra Fagervollan via Østerdalen til områdene omkring Gjervalvatnet i Rødøy kommune. Trekk- og flyttleiene over Nord-Fagervollan blir ikke brukt hvert år.

Reinen hentes ned igjen til nedre Fagervollan i løpet av siste uka i august/første uka i september. Ved Isvassåga, like sørøst for eksisterende Fagervollan kraftstasjon, ligger et merke-/slaktegjerd med tilhørende fangarm. Reinen samles i dette gjerdeanlegget før slakting.

Da den eneste, intakte flyttleien mellom Øvre og Nedre Fagervollan ligger innen prosjektområdet, og området er et viktig oppsamlingsområde for rein, vurderes prosjektområdet å ha stor verdi for reindrift.

Påvirkning og konsekvens

Fagervollan II kraftverk

I anleggsfasen vil bygging av vei medføre mye forstyrrelse i form av støy og trafikk i prosjektområdet, og dette vil gi middels negativ påvirkning. I driftsfasen vil det kun være trafikk til og fra kraftstasjonen i forbindelse med driftstilsyn og vedlikehold. Veien kan benyttes til flytting av rein, noe som er positivt for reindriften. I driftsfasen vil anlegget gi liten til ubetydelig negativ påvirkning.

Samlet sett vurderes veiene å gi liten negativ påvirkning.

Vannveien vil bli sjakt og tunnel, og i anleggsfasen vil sprenging medføre støy og anleggstrafikk. Bygging av vannvei vil medføre middels negativ påvirkning. Når anleggsfasen er over, vil ikke vannveien i seg selv gi negativ påvirkning for reindrifta.

Redusert vannføring i elva som renner fra vatn 380 til Holmvatnet kan virke positivt på reindrifta i og med at det forenkler kryssing av elva. Heving av vannstanden i vatn 380 vil medføre at et begrenset areal med beiteland beslaglegges. I anleggsfasen vil tiltaket gi liten til ubetydelig negativ påvirkning på reindrift.

Oppdemming av vatn 380 og vannvei vurderes samlet sett å ha liten negativ påvirkning.

Kraftstasjonen blir liggende i området som brukes til sommerbeite. Det går ingen trekk- og flyttlei i nærheten av skissert stasjonsplassering. I anleggsfasen vil det bli mye trafikk og støy i området, noe som vil gjøre det lite egnet til beite og som vil gi middels negativ påvirkning. I driftsfasen vil det bli ubetydelig trafikk og støy, og den negative påvirkningen vil bli ubetydelig.

Kraftstasjonen vurderes samlet sett å ha liten til ubetydelig negativ påvirkning.

Nettilknytning er planlagt ved å legge jordkabel i vei og i grøft. Nedgraving av kabel vil skje i forbindelse med bygging av veien, og gir derfor ikke en tilleggspåvirkning på denne strekningen. For den del av strekningen som går fra kraftstasjonen til ny vei vil påvirkningen bli liten til middels negativ i anleggsfasen. I driftsfasen vil ikke jordkabelen medføre negativ påvirkning på reindrifta

Samlet sett vurderes nettilknytningen med jordkabel å gi liten til ubetydelig negativ påvirkning.

Som en følge av etableringen av kraftverket vil det bli økt menneskelig aktivitet i området. Spesielt vil det være mye menneskelig aktivitet i anleggsfasen. I anleggsfasen vil den negative påvirkningen bli middels negativ. I driftsfasen vil det bli betydelig mindre menneskelig aktivitet, men noe aktivitet må påregnes i forbindelse med vedlikehold og drift av kraftverkene. Veiene i området vil kunne gjøre området noe mer attraktivt for friluftslivsaktiviteter enn hva som er tilfelle i dag for enkelte brukergrupper, da det vil bli lettere å ta seg frem i det vanskelige terrenget. Det er imidlertid forutsatt at veien opp til dagens massetipp nordøst for eksisterende Fagervollan kraftverk blir stengt med bom. Området vil derfor bli stengt for motorisert ferdsel for allmennheten. Den negative påvirkningen i driftsfasen vil derfor bli ubetydelig til liten negativ.

Økt menneskelig aktivitet i området vurderes å ha liten til ubetydelig negativ påvirkning.

Fagervollan III kraftverk

Vei inn til området vil gå på øst- og nordsiden av vatn 380, 382 og 400. Veien vil ikke berøre flyttleier, men vil gå gjennom et oppsamlingsområde for rein. I anleggsfasen vil det bli mye forstyrrelse i form av støy og trafikk, og den negative påvirkningen blir middels negativ. I

driftsfasen vil det bli sporadisk trafikk til og fra kraftstasjonen i forbindelse med vedlikehold. Påvirkningen vil bli liten negativ til ubetydelig.

Samlet sett vurderes veien å gi middels til liten negativ påvirkning.

Sjuniogfemtivatnet skal overføres til øvre Fagervollvatna via tunnel (alternativ A) eller i nedgravd rør fra eksisterende tunnel (alternativ B). I anleggsfasen vil begge alternativ føre til økt aktivitet i området, noe som gjør det lite egnet som beite. Bygging av vannvei vil gi middels negativ påvirkning for begge alternativ. Vannveien vil i liten til ingen grad påvirke områdets funksjon for reindrifta i driftsfasen.

Samlet vil vannveien gi liten negativ påvirkning uansett alternativ.

Kraftstasjonen vil bli liggende i trekk- og flyttleia mellom øvre og nedre Fagervollan. Området brukes også som sommerbeite. I anleggsfasen vil byggearbeidene føre til at deler av flyttleia vil bli sperret, både ved alternativ A og B. Påvirkningen vil bli middels negativ uansett alternativ. I driftsfasen vil det bli noe biltrafikk i forbindelse med vedlikeholdsarbeid i kraftstasjonen, og den negative påvirkningen vil bli redusert til ubetydelig.

Kraftstasjonen vurderes samlet sett å ha liten negativ påvirkning.

Nettilknytning er planlagt ved å legge jordkabel langs atkomstveien på hele strekningen fram til eksisterende kraftlinje ved eksisterende kraftverk i Fagervollan. Nettilknytningen vil ha ubetydelig negativ påvirkning på reindrifta både i anleggs- og driftsfasen.

Samlet sett vurderes nettilknytningen med jordkabel å ha en ubetydelig negativ påvirkning.

Som en følge av etableringen av kraftverket vil det bli økt menneskelig aktivitet i området. Spesielt vil det være mye menneskelig aktivitet i anleggsfasen. I anleggsfasen vil den negative påvirkningen bli middels negativ. I driftsfasen vil det bli betydelig mindre menneskelig aktivitet, men noe aktivitet må påregnes i forbindelse med vedlikehold og drift av kraftverkene. Veiene i området vil kunne gjøre området noe mer attraktivt for friluftslivsaktiviteter enn hva som er tilfelle i dag for enkelte brukergrupper, da det vil bli lettere å ta seg frem i det vanskelige terrenget. Det er imidlertid forutsatt at veien opp til dagens massetipp nordøst for eksisterende Fagervollan kraftverk blir stengt med bom. Området vil derfor bli stengt for motorisert ferdsel for allmennheten. Den negative påvirkningen i driftsfasen vil derfor bli ubetydelig til liten negativ.

Økt menneskelig aktivitet i området vurderes å ha liten til ubetydelig negativ påvirkning.

Oppsummering

Samlet sett medfører bygging av Fagervollan II kraftverk liten negativ påvirkning på reindrift.

Når verdien er stor og påvirkningen er liten negativ, blir den negative konsekvensen for reindrift liten negativ.

Samlet sett medfører utbyggingen av Fagervollan III liten negativ påvirkning.

Når verdien er stor og påvirkningen er liten negativ, blir den negative konsekvensen for reindrift liten negativ.

Eksisterende inngrep innenfor reinbeitedistriktet

Vannkraft

I reinbeitedistriktet er det allerede bygd ut flere kraftverk. I forbindelse med Sjonautbyggingen ble det avholdt et rettslig skjønn hvor reindriften ble tilkjent erstatning for de tiltak som ikke kunne avbøtes. Ved utbyggingen av eksisterende Fagervollan kraftverk kom man frem til minnelige avtaler med reindriften.

Det er gitt konsesjon til flere anlegg, og noen er allerede under bygging. I 2007 ble det til sammen søkt om konsesjon til sju nye kraftverk innenfor reinbeitedistriktet. Pr. mars 2009 er det seks større og mindre kraftverk i drift, seks under konsesjonsbehandling, sju under bygging (eller gitt konsesjon). Det er også en del mini- og mikrokraftverk under planlegging/drift.

Kraftlinjer

Kraftlinjer tilknyttet hoveddistribusjonsnettet krysser gjennom reinbeitedistriktet flere steder. Det går ei linje mellom Mo og Glomfjord, ei fra Mo via Nordsjona til Salen i Lurøy, ei fra Sjona til Nesna og ei fra eksisterende Fagervollan kraftverk til Sjona. Flere linjer krysser halvøyene i Rødøy kommune. Kraftlinjene berører i hovedsak sommerbeiter.

Andre inngrep

Av andre inngrep i området kan nevnes planlagt vindkraftpark på Sjonfjellet i Rana kommune og på Sleneset i Lurøy kommune. Disse vil berøre beiteområder i reinbeitedistriktet. Veiene i området går i stor grad langs fjordarmene. Veien mellom Ravnåga og Melfjorden krysser viktige sommerbeiteområder. Fritidsbebyggelse beslaglegger også en del reinbeite. Nabodistriktet Ildgruben er kanskje det reinbeitedistriktet med den største hyttetettheten i Norge.

Oppsummering

I forbindelse med ny distriktsinndeling i Nordland reinbeiteområde i 1998 blir det nevnt at det er vannkraftutbygging som har hatt mest innvirkning på distriktet. Fagervollan blir da spesielt nevnt i forbindelse med neddemming av sentrale beiteområder og trekk- og flytteleier. Anleggsveier har også skapt en større utfart enn tidligere. I tillegg nevnes byggingen av veien til Sjona som et negativt inngrep som har hatt innvirkning på flytting langs sjøen.

Fagervollan II og III kraftverk vil, som beskrevet i kap. 4, medføre bygging av ny vei 5 km lenger nord i Fagervollanområdet. Det vil bli bygd to nye kraftstasjoner, vannveiene blir sprengt/boret i fjell, det vil bli noe neddemming av arealer rundt vatn 380 og massedeponier vil beslaglegge noe areal.

Disse prosjektene alene vil påvirke reindrift i liten grad, selv om inngrepene vil komme i kjerneområder for reindriften. Anleggsperioden er den mest utfordrende, og det er derfor viktig å bidra til å finne løsninger i denne perioden. I driftsperioden vil dette området i stor grad kunne benyttes som i dag.

Forholdet til Folkerettens urbefolkningsvern

Hovedprinsippet i ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, er *urfolks rett til å bevare og videreutvikle sin egen kultur, og myndighetenes plikt til å treffe tiltak for å støtte dette arbeidet*. Norge ratifiserte konvensjonen ved et Stortingsvedtak av 7. juni 1990. Konvensjonen trådte i kraft 20. juni 1991. For Norges del gjelder konvensjonen for samefolket.

Konsekvensutredningen imøtekommer ILO-konvensjonens krav, og sørger for at urbefolkningens rettigheter blir ivaretatt på en god måte. De planlagte kraftverkene i Fagervollan, berører områder som tradisjonelt er brukt til samisk reindrift. Påvirkningen vil bli størst i anleggsfasen. Anleggsarbeidene vil delvis kunne sperre trekk- og flyttleiene ved vatn 400. Slike drivningsleier er lovbeskyttet jfr. Reindriftslovens § 22. Det vil derfor bli tilstrebet å skape så få hinder som mulig i form av skjæringer, tipper, riggplass osv.

Anleggsfasen vil foregå i en periode over 2-3 år, og vil i så måte være et midlertidig problem for reindriftsnæringa. Et godt samarbeid mellom utbygger og reindriftsnæringen forutsettes. Dette vil gjøre det mulig å gjennomføre utbyggingen med mindre skadeomfang. I driftsfasen vil den negative påvirkningen være liten. Redusert vannføring i elva mellom Sjuniofemtivatn og vatn 400 vil gi positive konsekvenser for reindrifta da denne er vanskelig å krysse i perioder med høy vannføring.

Med en slik tilrettelegging som det er lagt opp til her, vil ikke en ny kraftutbygging i Fagervollan bli til hinder for videre reindrift i fremtiden, og konsekvensene for reindriftsnæringen blir derfor midlertidige og ubetydelige.

Vi kan ikke se at tiltaket kommer i konflikt med ILO-konvensjonen og Folkerettens urbefolkningsvern.

Avbøtende tiltak

Veiene legges slik at reinens vandringer ikke blir umuliggjort. Veien tilpasses terrenget for i størst mulig grad å unngå store veiskjæringer og annet som vil kunne fungere som vandringshinder for dyra. Det skal ikke bygges rekkverk langs veien, da dette vil fungere som hinder for reinen.

Adkomst til kraftstasjonen (begge kraftstasjonene og alle alternativer) diskuteres med reindriftsnæringen underveis i planleggingsprosessen for å unngå uønskete hinder og andre faktorer som vanskeliggjør driften.

Valg av mest mulig støysvake tekniske løsninger i kraftverket og lydisolering av kraftstasjonen(e), i den grad de legges i dagen.

Veien opp til massetipp ved eksisterende Fagervollan kraftverk forutsettes fortsatt stengt med bom, og brukere av området informeres om kritiske perioder for reindrifta ved oppslag/skilt.

INNLEDNING

1.1 Bakgrunn og formål

HelgelandsKraft AS ønsker å bygge ut øvre del av Holmelvvassdraget til kraftproduksjon. Denne delen av vassdraget har ikke tidligere blitt benyttet til kraftproduksjon, men er indirekte berørt da Sjuniofemtivatnet, som opprinnelig drenerer til Helgågavassdraget, er overført hit. Vatnet ble overført til vassdraget via en tunnel i forbindelse med bygging av Sjona kraftverk. Tunnelen har utløp midt i fjellsida, og renner som en kunstig bekk/elv ned til Vatn 400.

Prosjektet Øvre Fagervollan er behandlet i Samlet Plan for vassdrag i St. meld. nr 60 (1991-92). Prosjektet er plassert i kategori I, gruppe 3. Prosjektet kan derfor konsesjonssøkes. Prosjektet er beskrevet i en egen vassdragsrapport (Miljøverndepartementet 1990). Prosjektet omfatter da fallet fra vatn 382 til Holmvatnet (254-275 moh), altså bare det nedre (Fagervollan II) av de to kraftstasjonene som prosjektet nå omfatter.

Melding med forslag til utredningsprogram ble sendt på høring i desember 2006. Endelig utredningsprogram ble fastsatt av NVE 18. desember 2007 (KTV-notat nr. 07/2007).

Denne fagrapporten begrenser seg faglig sett til å vurdere konsekvenser for reindriftsinteressene i området. Rapporten skal være et vedlegg til konsekvensutredningens hovedrapport. Rapporten beskriver dagens situasjon i vassdraget med hensyn til reindrift og vurderer tiltakets omfang av påvirkning og konsekvens for reindriftsinteressene. Det blir dessuten foreslått avbøtende tiltak.

1.2 Kort beskrivelse av planene

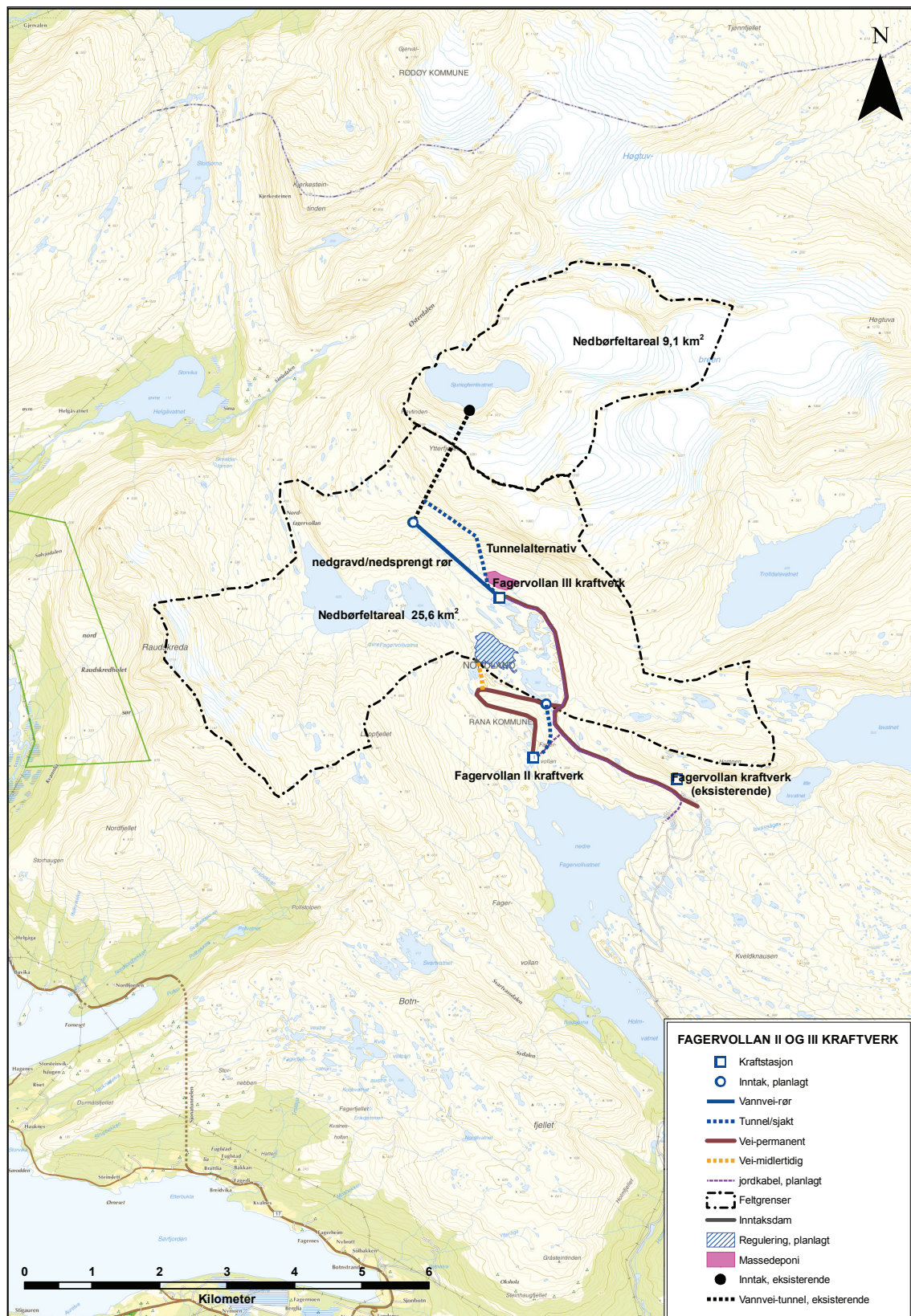
Fagervollan II kraftverk vil utnytte fallet mellom vatn 382 og Holmvatnet. Vatn 380 vil bli hevet med to meter, slik at det får felles vannspeil med vatn 382. Vatn 380 skal sammen med vatn 382 reguleres mellom kote 382 (HRV) og 381 (LRV) som er innenfor naturlig variasjon i vannstand for vatn 382. Da Øvre Fagervollvatna og Sjuniofemtivatn drenerer til vatn 380, vil Fagervollan II kunne utnytte vannet fra begge feltene. Vannveien etableres med sjakt/tunnel og vannveien legges i sin helhet i tunnel ned til kraftstasjonen i dagen på kote 280. Størstedelen av overskuddsmassene vil bli benyttet i anlegging av vei til Fagervollan III kraftstasjon. Hvis Fagervollan III kraftverk ikke skulle bli realisert, vil massene bli deponert i tipp ved kraftstasjonen til Fagervollan II. Det vil bli bygd vei fram til inntaket i vatn 382, og videre ned til kraftstasjonen. Planlagt vei er en avgreining fra veien til Fagervollan III (omtales under). Totalt er det planlagt ca. 5,4 km permanent vei i forbindelse med Fagervollan II kraftverk. Det vil også bli bygd midlertidig vei bort til utløpet av vatn 380 hvor det anlegges en sperredam. Kraften føres ut til nettet ved eksisterende Fagervollan kraftstasjon via jordkabel gravd ned i en forsenkning i terrenget, og deretter nedgravd i planlagte og eksisterende veier.

Fagervollan III kraftverk vil utnytte fallet mellom Sjuniofemtivatnet (764 moh) og vatn 400 (400 moh). Det er planlagt å regulere Sjuniofemtivatnet mellom kote 764 (HRV) og 759

(LRV) som er innenfor naturlig variasjon i vannstand. Det vil bli søkt om to ulike utbyggingsalternativer:

- I alternativ A vil vannveien og kraftstasjonen bli lagt i fjell med utløp i vatn 400.
- I alternativ B vil første del av vannveien gå i den eksisterende 1740 m lange overføringstunnelen. Deretter vil vannveien bli lagt i fjellgrøft (ca. 2000 m lang). Røret graves/sprenges ned og følger terrenget i ett av de mange dalsøkkene. Stasjonen bygges i dagen på vestsiden av elva i nordenden av vatn 400.

Størstedelen av overskuddsmassene fra tunneldrivingen (alternativ A) vil bli lagt i massedeponi i urene nordøst for kraftstasjonsområdet. Uansett valg av alternativ, vil vannføringen i elva bli betydelig redusert. Totalt er det planlagt å bygge ca. 5 km lang vei fra eksisterende vei ved Fagervollan kraftstasjon. I alternativ B vil grøften benyttes som anleggsvei. Kraften føres ut til kraftnettet ved eksisterende Fagervollan kraftverk via kabel nedgravd i veien. Alternativ A foretrekkes av utbygger.

Figur 1.1 Oversiktskart over utbyggingsløsningene.

1.3 Krav i utredningsprogrammet

I utredningsprogrammet (KTV-notat nr. 07/2007) står følgende om fagtema reindrift og samiske interesser:

"Reindrifta i området beskrives, og områdets funksjon og verdi skal vurderes i forhold til hele reinbeitedistriktet. Kraftstasjonenes plassering og anleggsveien vurderes spesielt i forhold til trekk- og flyttleier samt reindriftsanlegg. Det skal gjennomføres en befaring sammen med representanter fra reinbeitedistriktet for å komme fram til best mulig løsninger i valg av veitrase, slik at området også etter utbygging kan fungere som trekkvei for rein.

Konsekvensene av økt menneskelig tilstedeværelse/aktivitet i området, som følge av økt tilgjengelighet, skal vurderes spesielt.

Det skal foretas en vurdering av konsekvensene for reindriften av at vatn 380 blir demt opp. Det skal også legges vekt på å vurdere hvordan situasjonen for rein blir på strekningen mellom utløpstunnelen og vatn 400 etter utbygging.

Prosjektet skal vurderes i forhold til om det kan være i strid med folkerettens urbefolkningsvern.

Avbøtende tiltak foreslås.

Det skal foretas en vurdering av behovet for oppfølgende undersøkelser.

Landbruksdepartementets veileder "Konsekvensutredninger og landbruk" skal legges til grunn for utredningen. Informasjon innhentes fra Reindriftsforvaltningen i Nordland, reinbeitedistriktet og utøverne."

2 METODE OG DATAGRUNNLAG

Formålet med en konsekvensvurdering er å klargjøre virkningene av tiltak som kan ha vesentlige konsekvenser for miljø, naturressurser og samfunn. Statens vegvesens håndbok nr 140 (2006) beskriver en trinnvis metode med følgende trinn:

- Statusbeskrivelse
- Verdisetting
- Vurdering av påvirkning
- Vurdering av konsekvenser og konsekvensgradgrad

Vi har i denne utredningen tilpasset metoden for vurdering av konsekvenser og konsekvensgrad som er beskrevet i Statens vegvesen, håndbok nr 140 (2006) til veilederen fra Landbruksdepartementet: Konsekvensutredninger og landbruk (1998).

Det understrekes at det i denne rapporten ikke tas stilling til erstatning ved skjønn eller minnelige avtaler. Dette vil eventuelt bli en sak mellom tiltakshaver og reindriften.

2.1 Influensområde

Da de to planlagte kraftverka er planlagt i samme område, og bindes sammen av veier, regnes hele området mellom vatn 400 og den nedre kraftstasjonen, samt veitraseen fra eksisterende vei som influensområde.

2.2 Statusbeskrivelse og verdivurdering

Statusbeskrivelsen er en verdinøytral og faktaorientert omtale som danner grunnlaget for vurdering av verdier og omfang av tiltaket. Her beskrives grunnlaget for reindriften i området og reindriftenes dynamikk og organisering i områder som blir påvirket av tiltaket.

Reindriftenes funksjonsområder som er mest følsomme for utbygging, og vanskeligst å finne erstatninger for, er kalvingsland, vinterland, trekk- og flyttleier, og reindriftenes anlegg (Norges vassdrags- og energidirektorat, Reindriftenes forvaltningen, 2004). I hvilken grad andre årstidsbeiter eller funksjonsområder er flaskehalsen for reindrift, vil variere mellom de enkelte distrikter og driftsgrupper.

De berørte områdenes verdi for reindriften vurderes på bakgrunn av ressurser og verdier i hele distriktet og hvilken funksjon de ulike områdene har.

De verdisatte områdene vurderes etter en tredelt skala med hensyn på verdi (Tabell 2.1). Kilder til vurdering av verdi er følgende:

- Statens veivesen 2006: Konsekvensanalyser. Veiledning. Håndbok nr 140.

- NVE og Reindriftsforvaltningen 2004: Vindkraft og reindrift. Kap. 4. Kritiske faktorer for reindrifta.
- Reindriftsforvaltningens reinbeitekart, ressursregnskap for reindriftsnæringen (Reindriftsforvaltningen 2006).
- Samtaler med reindriftsforvaltningen i Nordland og utøvende reineiere i området.

Tabell 2.1 Kriterier for verdivurdering av områder brukt til reindrift (Håndbok 140, Statens vegvesen 2006)

Liten verdi	Middels verdi	Stor verdi
- Områder med liten produksjon av beiteplanter. - Reindriftsområder med lav bruksfrekvens.	- Områder med middels produksjon av beiteplanter. - Reindriftsområder med middels bruksfrekvens.	- Områder med stor produksjon av beiteplanter. - Reindriftsområder med høy bruksfrekvens. - Beiteressurser det er mangel på i distriktets område (minimumsbeiter) - Kalvingsland - Reindriftsanlegg - Viktige trekk- og flyttleier

2.3 Påvirkning

Vi vurderer både hvilke biologiske effekter og driftseffekter (sosialøkonomiske) utbyggingen kan gi for henholdsvis reinsdyra og reindriftsnæringen. Det gjøres vurderinger av påvirkning av følgende effekter dersom det er mulig, og det finnes grunnlagsdata til å gjøre det:

- Direkte arealbeslag.
- Indirekte arealbeslag (dvs. forstyrrelsessone utenfor tiltaket).
- Fragmentering, fare for barrieredanninger/sperring av flyttleier.
- Forstyrrelser og effekten av dette på fysiologiske funksjoner (energibalanse).
- Endret atkomst for dyr og for utøvere av reindrifta.

Påvirkning beskrives for både anleggs- og driftsfase. Omfanget av påvirkning vurderes etter en 5-delt skala som vist i tabell 2.2.

Tabell 2.2 5-delt skala for vurdering av påvirkning. reindrift (Håndbok 140, Statens vegvesen 2006)

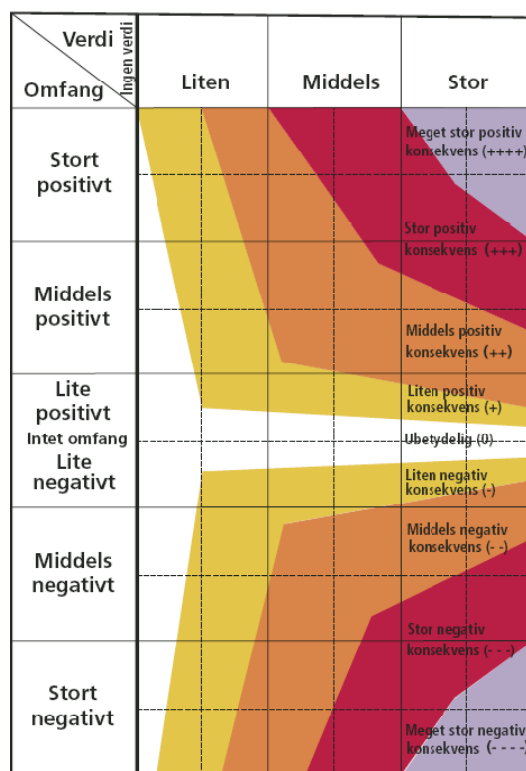
Stor positiv påvirkning	Middels positiv påvirkning	Lite/ingen påvirkning	Middels negativ påvirkning	Stor negativ påvirkning
Tiltaket vil i stor grad øke ressursgrunnlagets omfang og/eller kvalitet (neppe aktuelt)	Tiltaket vil øke ressursgrunnlagets omfang og/eller kvalitet	Tiltaket vil stor sett ikke endre ressursgrunnlagets omfang og/eller kvalitet	Tiltaket vil redusere ressursgrunnlagets omfang og/eller kvalitet	Tiltaket vil i stor grad redusere eller ødelegge ressursgrunnlagets omfang og/eller kvalitet

Der det er naturlig er det tatt hensyn til tidligere inngrep i vurdering av påvirkning. Enkelte av de foreslåtte inngrepene vil forsterkes som følge av tidligere inngrep. Dette kan også ha motsatt effekt. Dette kan for eksempel være tilfelle når det gjelder å legge overføringen fra Sjuniofemtivatn i rør eller tunnel, da denne elva i dag er et hinder for reindriftsnæringen.

2.4 Vurdering av konsekvensgrad

Påvirkningen som er omtalt over kan få ulike driftsmessige konsekvenser for de som berøres ut fra hvordan terrenget i området er, hvilke funksjon området har, hvordan forholdene det aktuelle året er og hvordan reindrifta kan tilpasse seg endrede vilkår. Konsekvensene er ofte sammensatte ved at direkte arealbeslag medfører fragmentering og barriereeffekter som samlet kan få store driftsmessige konsekvenser.

Vurdering av konsekvensgrad innebærer at det berørte områdets verdi for reindriftsnæringen blir sammenstilt med tiltakets påvirkning i anleggs- og driftsfasen. En slik sammenstilling er vist i figur 2.1. Skalaen er her 9-delt fra meget stor positiv konsekvens til meget stor negativ konsekvens.

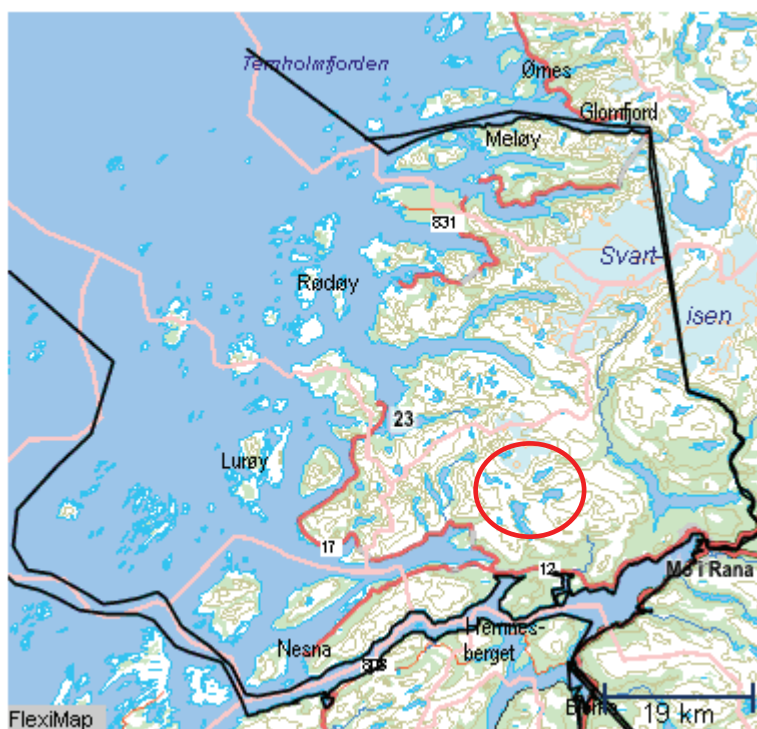
Figur 2.1. Illustrasjon av metoden for utredning av konsekvens (Statens vegvesen, 2006). Konsekvensen blir uttrykt som en funksjon av områdets verdi for fagfeltet og tiltakets grad av negativ eller positiv påvirkning.

2.5 Medvirkning

I dette prosjektet er det lagt opp til å opprettholde en kontinuerlig dialog med reindriftsnæringen. Ved å opprettholde en slik dialog gjennom de ulike fasene av prosjektet er det håp om at man vil komme fram til løsninger som begge parter kan leve med. I den forbindelse gjennomførte utbygger og reinbeitedistriktet en befaring i området før meldinga med forslag til utredningsprogram ble utarbeidet og sendt ut på høring. I forbindelse med utarbeidelse av denne konsekvensutredningen ble det avholdt et dialogmøte med representanter fra reinbeitedistriktet den 12. januar 2009. Hvis det blir gitt konsesjon til å bygge Fagervollan II og III, ønsker utbygger at denne dialogen opprettholdes både underveis i detaljplanleggingen og etter at anlegget er ferdig utbygd.

3 DAGENS SITUASJON OG VERDIVURDERING

Influensområdet ligger i reinbeitedistrikt nr. 23, Strandtindene/Hestmannen. (Reindriftsforvaltningen 2007). Reinbeitedistriktet strekker seg fra Saltfjellet og Svartisen i øst, Ranfjorden i sør og nordover til Glomfjorden (figur 3.1 og vedlegg 1). I vest omfatter distriktet alt av øyer og kystområder unntatt Træna. I sør og vest inngår øyene Hugla, Tomma og Lovund i tillegg til flere øyvær nordover. Distriktet omfatter kommunene Nesna, Lurøy og Rødøy, samt deler av Rana og Meløy kommuner. Det samlede bruttoarealet for distriktet er ca. 1930 km². Fastlandet utgjør 1665 km² av arealet, mens øyene utgjør 265 km². Distriktets reelle bruksareal er imidlertid betydelig mindre da store deler av arealet består av innsjøer, isbreer og impediment (=jordgrunn som er uegnet til dyrkning).

Figur 3.1. Reinbeitedistrikt 23, Strandtindene/Hestmannen (kilde: Reindriftsforvaltningen: www.reindrift.no). Prosjektområdet er markert med rød sirkel.

Generelt benyttes de kystnære områdene av fastlandet til vår- og forsommerbeite. Østlige deler av distriktet blir benyttet til vår-, sommer- og seint høstbeite. Øyene og deler av den ytre kystlinja blir brukt som vinterland. Beiteområdene i distriktet er vist på kart i vedlegg 3 og 4

På grunn av de lange avstandene og topografien i distriktet, er det relativt tungdrevet med mye flytting. Trekk- og drivingsleiene mellom de forskjellige beiteområdene følger naturlige ruter i terrenget der det er lett for reinen å forflytte seg. Det vil si områder med moderat helning som er fritt for steinurer, og som er rassikkert osv. Trekkveier, drivleier og oppsamlingsområder for distriktet er vist i vedlegg 2.

I Strandtindene/Hestmannen reinbeitedistrikt er det i dag tre driftsenheter med til sammen 10 personer i distriktet. Pr. 31/3-2006 var reintallet for reinbeitedistriktet på 1168 dyr. De siste ti årene har reintallet variert fra 784 i 1997 og opp til 1201 i 2005. Slaktekvantumet i sesongen 2005/06 var på 4285 kg (110 dyr) (Reindriftsforvaltningen, 2007).

Vinterbeitet ute på øyene og ytre kystlinje er begrensende for hvor mange rein det er beiteressurser for i dette distriktet (Kurt Gaup, pers. med.). Influensområdet utgjør et sentralt område både som reinbeite, men også som et viktig område for flytting av rein mellom vinter- og sommerbeiter for hele distriktet. Fagervollan ligger sentralt i området med trekkleier mellom indre og ytre strøk, og utgjør i så måte et viktig område i reinbeitedistriktet. Reindriftnæringens trekk- og flyttleier har en særskilt beskyttelse gjennom reindriftslovens § 22, og er regnet som et særverdiområde for reindrifta. Endringer på et punkt langs en trekk- og flyttlei vil ikke bare påvirke dette punktet, men endrer verdien for hele trekk- og flyttleia, så sant det ikke finnes gode alternativer til passering.

Reinbeitedistriktet har flere faste gjerdeanlegg og lignende:

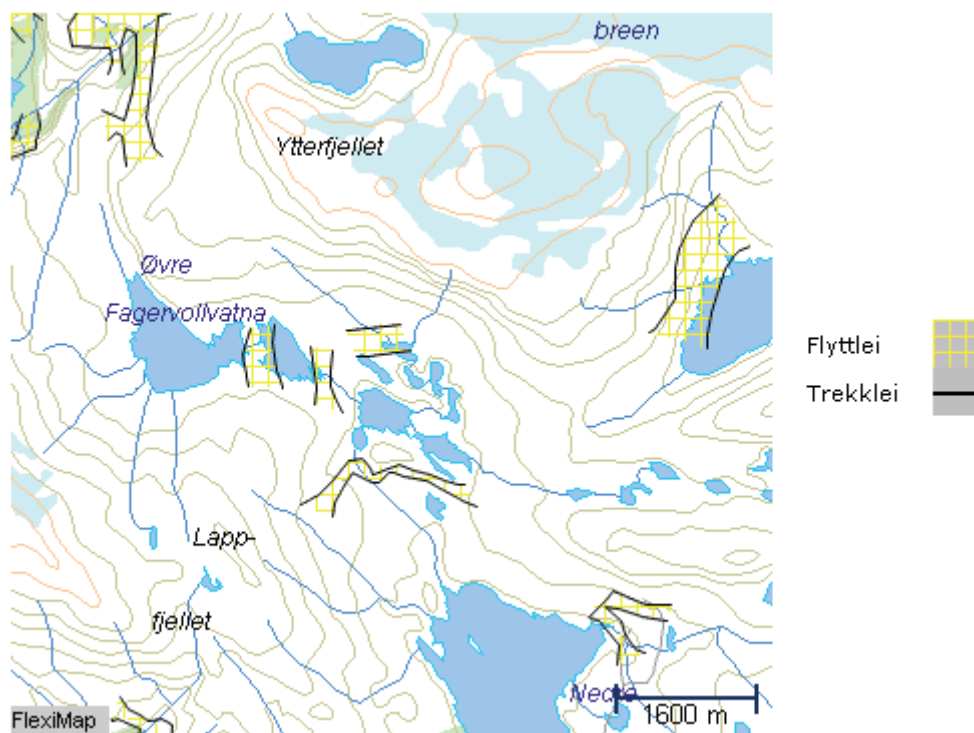
- Godkjent frakte-/slaktegjerde i Rølielv ved Utskarpen i Rana, med helårs slakteri
- Permanent frakte-/skilleanlegg i Sjonhagen
- Godkjent merke-/slaktegjerde ved Isvasselv i Fagervollan
- Fraktegjerde for bil/ferge i Skogsøy.

I tillegg til disse gjerdeanleggene har reinbeitedistriktet en rekke hytter som benyttes i forbindelse med drifta. Alle disse ligger i østlige deler av distriktet, dvs. utenfor influensområdet til de planlagte kraftverkene.

Tidligere ble øvre Fagervollan benyttet som kalvingsland, men i 1999 tok reinbeitedistriktet i bruk området i Glomdalen, nordøst for Fagervollan som kalvingsland (Harald Rundhaug, pers. medd.). Kalvemerkingen foregår i begynnelsen av juli ved Mangholmvatnet, øst for Burfjellet. Her har reinbeitedistriktet et merkegjerde. Dette området ligger ca. 20 km fra Fagervollan. Merkegjerdet ved Fagervollan er ikke i bruk pr. i dag (Harald Rundhaug, pers. medd.).

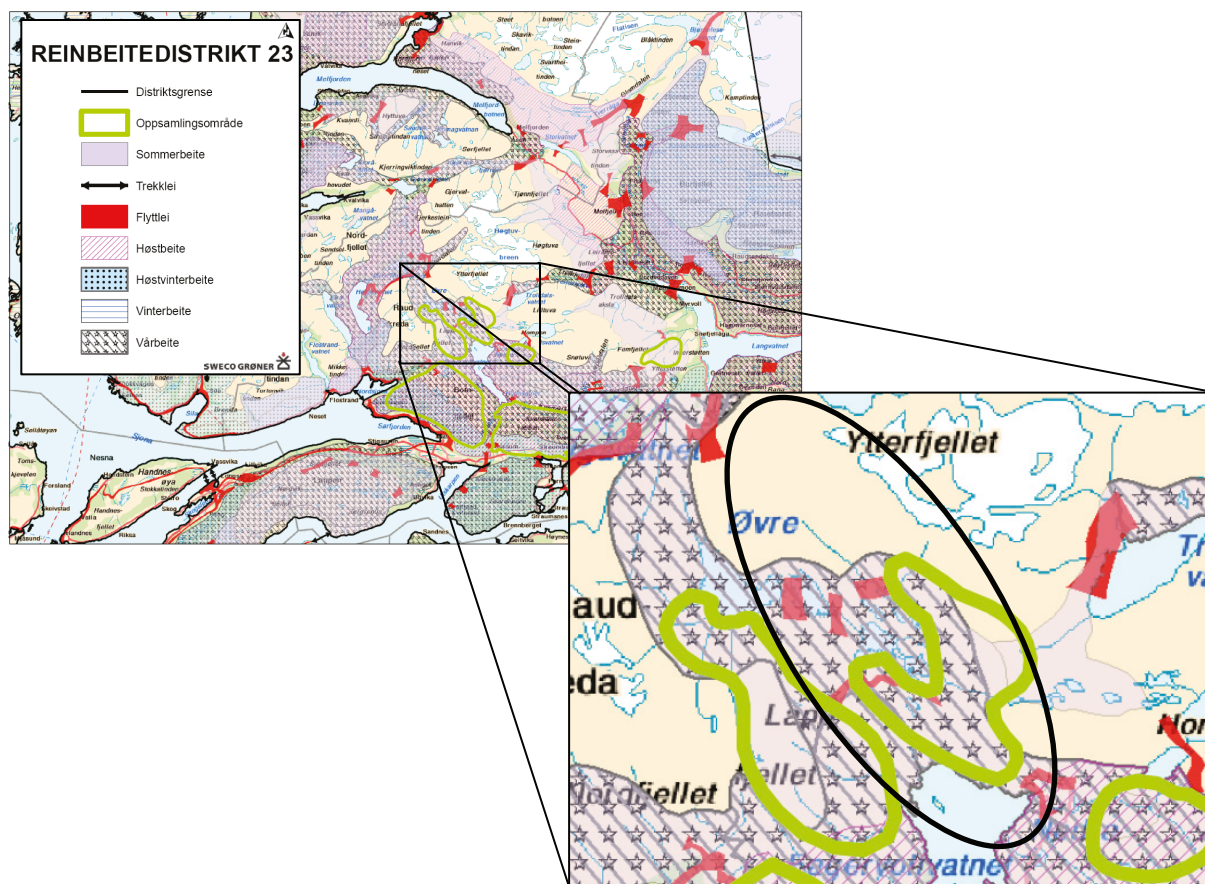
Trekk- og flyttleia mellom Holmvatnet og Øvre Fagervollan går i tilknytning til eksisterende massetipp og vei i lia nordøst for Holmvatnet. Dette er i dag den eneste atkomstmuligheten til Øvre Fagervollan etter oppdemmingen av Holmvatnet på 1970-tallet. Tidligere var Holmvatnet og Nedre Fagervollvatnet to separate vatn, og det gikk ei trekk- og flyttlei mellom de to vatna.

Da terrenget i Øvre Fagervollan er svært ulendt, og vannføringen til tider er svært høy i elvene, er det nå kun noen få steder reinen kan trekke. Overføringen av Sjuniofemtivatn har økt vannføringen i deler av vassdraget, og vanskeliggjort kryssing av elva mellom vatn 380 og Holmvatnet. Overføringen har dessuten vanskeliggjort bruken av den vanlige trekk- og flyttleia nord for vatn 400 i perioder hvor elva har stor vannføring. En oversikt over trekk- og flyttleiene i Fagervollanområdet er vist i figur 3.2.

Figur 3.2. Flyttleier i området ved Fagervollan.

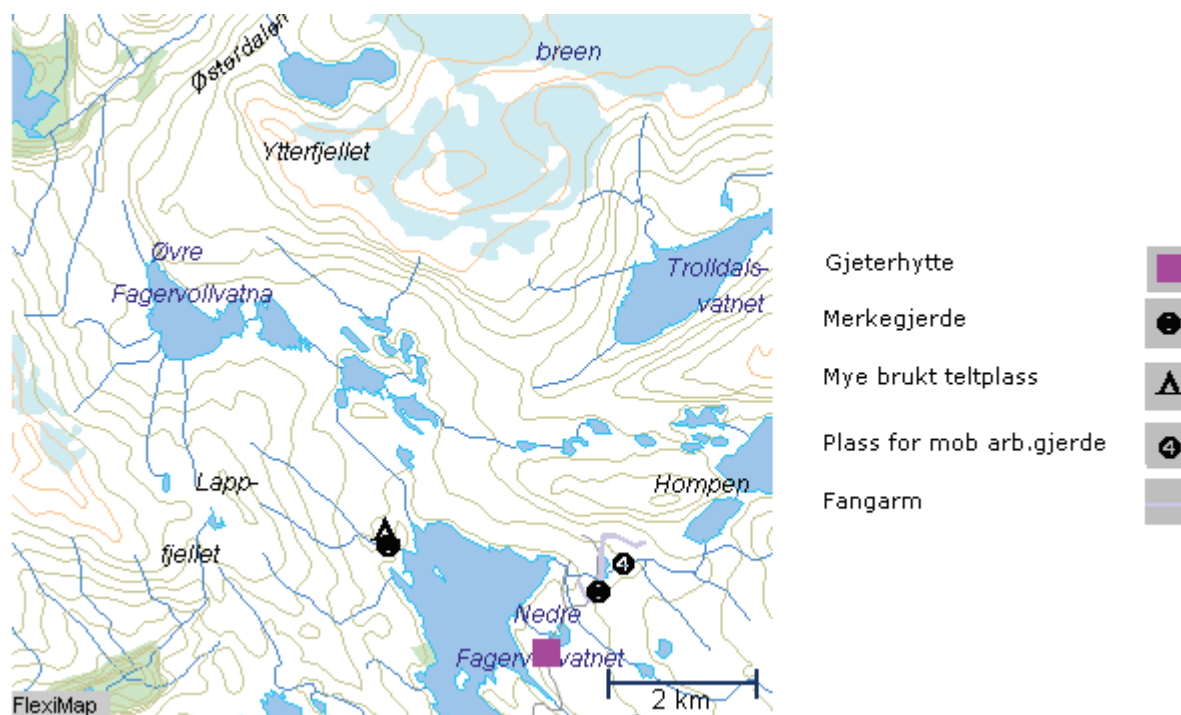
Store deler av prosjektområdet er avmerket som vårbeite, sommerbeite og høstbeite på Reindriftsforvaltningens arealbrukskart (figur 3.3 og vedlegg 5). Berggrunnen i prosjektområdet består av diorittisk/granittisk gneis som er harde, sure bergarter som avgir lite plantenæringsstoffer. Området er preget av isskuring med mye bart fjell og impediment. Dette gir til sammen et dårlig grunnlag for plantevekst, og produksjonen av grønnbeite og lav er derfor svært begrenset. De grønne og vegetasjonskledde slettene ved vatn 400, liene ovenfor eksisterende kraftstasjon og grøntdragene rundt planlagt plassering for Fagervollan II kraftverk, utgjør sannsynligvis de viktigste, sammenhengende grønnbeitene innen prosjektområdet. Ellers finnes det spredt vegetasjon i de mange forsenkningene i det kupert landskapet. Dette er også i hovedsak grønnbeite, men med innslag av lav. Mer produktive sommerbeiter finnes i Østerdalen og tilstøtende områder, nordvest for Fagervollan.

Figur 3.3. Influensområdet benyttes som reinbeite og oppsamlingsområde. (Kilde: Reindriftsforvaltningen: www.reindrift.no). Prosjektområdet er markert med svart ellipse.

I løpet av sommeren trekker reinen nordvestover fra Fagervollan via Østerdalen til områdene omkring Gjervalvatnet i Rødøy kommune. Trekk- og flyttleiene over Nord-Fagervollan er vist i figur 3.2. De blir ikke brukt hvert år. De ble for eksempel ikke brukt i 2007 og 2008 (Kurt Gaup, pers. medd.).

Reinen hentes ned igjen til nedre Fagervollan i løpet av siste uka i august/første uka i september. Ved Isvassåga, like sørøst for eksisterende Fagervollan kraftstasjon, ligger et merke-/slaktegjerde med tilhørende fangarm (figur 3.4). Reinen samles i dette gjerdeanlegget før slakting.

Figur 3.4. Reindrifftsanlegg i tilknytning til prosjektets influensområde. (Kilde: Reindrifftsforvaltningen: www.reindrift.no).

Da den eneste, intakte flyttleien mellom Øvre og Nedre Fagervollan ligger innen prosjektområdet, og området er et viktig oppsamlingsområde for rein, vurderes prosjektområdet å ha stor verdi for reindrift.

4 OMFANG AV PÅVIRKNING OG KONSEKVENSVURDERING

4.1 Dagens situasjon / 0 – alternativet

Områdebeskrivelsen og verdivurderingen gir en god beskrivelse av dagens situasjon i prosjektområdet. Dersom Fagervollan kraftverk II og/eller III ikke blir bygd, forventes situasjonen å bli som i dag.

4.2 Konsekvensvurdering for Fagervollan II

Fagervollan II kraftverk blir liggende rett nord for Holmvatnet. Det blir i den forbindelse anlagt en permanent vei fra eksisterende kraftverk opp til vatn 382. Deretter vil det bli anlagt vei i en sløyfe langs sørsiden av vatn 382 og 380, og deretter ned til kraftstasjonen på nordvestsiden av Holmvatnet. Fra eksisterende vei til sørøstenden av vatn 382 vil atkomstveien være felles for Fagervollan II og III kraftverk. Jordkabel planlegges lagt i grøft fra kraftstasjonen til planlagt veg, og derfra i rørgrøft frem til tilkopling ved eksisterende Fagervollan kraftverk. Det skal i tillegg legges en kort anleggsvei til utløpet av vatn 380 i forbindelse med byggingen av dam. Vatn 380 vil bli hevet med ca. 2 meter slik at det fluktuerer med vatn 382. Se vedlagte kart for skisserte traseer.

Vannveien er planlagt i tunnel, og kraftstasjonen legges i dagen.

Atkomstveier

Vei inn til området vil følge dagens trekk- og flyttlei langs vatn 382 og 380. I tillegg vil veien gå i nærheten av oppsamlingsområde for rein. I anleggsfasen vil det være mye forstyrrelse i form av støy og trafikk i prosjektområdet. **I anleggsfasen vil bygging av veiene gi middels negativ påvirkning.**

I driftsfasen vil det være trafikk til og fra kraftstasjonen i forbindelse med driftstilsyn og vedlikehold. Denne trafikken vil bli minimal. Det vil bli mulig å benytte veien til flytting av rein, noe som er positivt for reindriften. **I driftsfasen vil anlegget gi liten til ubetydelig negativ påvirkning.**

Samlet sett vurderes veiene å gi liten negativ påvirkning.

Regulering og vannvei

Vannveien vil bli sjakt og tunnel. I anleggsfasen vil sprenging av tunnelen medføre støy og anleggstrafikk. Dette vil virke forstyrrende på reinen, og gjøre området mindre egnet for reindrift. **Bygging av vannvei vil medføre middels negativ påvirkning.**

Når anleggsfasen er over, vil ikke vannveien i seg selv gi negativ påvirkning for reindriften. Redusert vannføring i elva som renner fra vatn 380 til Holmvatnet kan virke positivt på reindriften i og med at det forenkler kryssing av elva. Heving av vannstanden i vatn 380 vil

medføre at et begrenset areal med beiteland beslaglegges. **I anleggsfasen vil tiltaket gi liten til ubetydelig negativ påvirkning på reindrift.**

Oppdemming av vatn 380 og vannvei vurderes samlet sett å ha liten negativ påvirkning.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen blir liggende i området som brukes til sommerbeite. Det går ingen trekk- og flyttlei i nærheten av skissert stasjonsplassering. Imidlertid finnes det en mye brukt teltplass og merkegjerdene noen hundre meter sørvest for planlagt stasjon. I anleggsfasen vil det bli mye trafikk og støy i området, noe som vil gjøre det lite egnet til beite. **I anleggsfasen vil byggingen medføre middels negativ påvirkning.**

I driftsfasen vil det bli ubetydelig trafikk og støy, og **den negative påvirkningen vil bli ubetydelig.**

Kraftstasjonen vurderes samlet sett å ha liten til ubetydelig negativ påvirkning.

Nettilknytning

Nettilknytning er planlagt ved å legge jordkabel i vei og i grøft. Påvirkningen må derfor ses i sammenheng med veibyggingen, som i anleggsfasen vil føre til en del støy. Kabelen graves først ned i ei grøft i ei forsenkning i terrenget i nordøstlig retning fra kraftstasjonen til den nye veien. Deretter graves den ned i/langs atkomstvei fram til tilknytningspunkt til regionalnettet ved eksisterende Fagervollan kraftstasjon. Nedgraving av kabel vil skje i forbindelse med bygging av veien, og gir derfor ikke en tilleggspåvirkning på den strekningen. **For den del av strekningen som går fra kraftstasjonen til ny vei vil påvirkningen bli liten til middels negativ i anleggsfasen.**

I driftsfasen vil ikke jordkabelen medføre negativ påvirkning på reindriften

Samlet sett vurderes nettilknytningen med jordkabel å gi liten til ubetydelig negativ påvirkning.

Generelt om menneskelig aktivitet

Som en følge av etableringen av kraftverket vil det bli økt menneskelig aktivitet i området. Spesielt vil det være mye menneskelig aktivitet i anleggsfasen. **I anleggsfasen vil den negative påvirkningen bli middels negativ.**

I driftsfasen vil det bli betydelig mindre menneskelig aktivitet, men noe aktivitet må påregnes i forbindelse med vedlikehold og drift av kraftverkene. Veiene i området vil kunne gjøre området noe mer attraktivt for friluftslivsaktiviteter enn hva som er tilfelle i dag for enkelte brukergrupper, da det vil bli lettere å ta seg frem i det vanskelige terrenget. Det er imidlertid forutsatt at veien opp til dagens massetipp nordøst for eksisterende Fagervollan kraftverk blir stengt med bom. Området vil derfor bli stengt for motorisert ferdsel for allmennheten.

Foreslått veitrase inn til kraftverkene er en av få mulige atkomstveier (til fots) til Øvre Fagervollan fra sør. Faren for forstyrrelser som følge av menneskelig tilstedeværelse under oppsamling, trekk og flytting er derfor til stede. Tiltaket vil sannsynligvis kunne øke sjansen for forstyrrelse i disse fasene noe. Da området i utgangspunktet har begrensede muligheter når det gjelder friluftslivsutøvelse, vil økningen trolig være marginal og tilnærmet lik aktiviteten i dag.

Den negative påvirkningen i driftsfasen vil derfor bli ubetydelig til liten negativ.

Økt menneskelig aktivitet i området vurderes å ha liten til ubetydelig negativ påvirkning.

Tabell 4.1. *Oversikt over grad av påvirkning for de enkelte anleggsobjektene for Fagervollan II.*

Tiltak	Påvirkning
Atkomstvei	Liten negativ
Regulering og vannvei	Liten negativ
Kraftstasjonen	Liten til ubetydelig negativ
Nettilknytning	Liten til ubetydelig negativ
Menneskelig aktivitet	Liten til ubetydelig negativ

Samlet sett medfører utbyggingen av Fagervollan II liten negativ påvirkning på reindrift.

Når verdien er stor og påvirkningen er liten negativ, blir den negative konsekvensen for reindrift **liten**.

4.3 Konsekvenser av utbygging av Fagervollan III

Kraftstasjonen til Fagervollan III vil bli liggende i fjell (alternativ A) eller i dagen ved vatn 400 (alternativ B). Det overføres vann fra Sjuniofemtivatnet via tunnel i dag. Det planlegges å sprengte en ny tunnel som fører vatnet direkte fra Sjuniofemtivatnet og ned til kraftstasjonen ved vatn 400 (alternativ A). Alternativt bygges vannveien som nedgravd rør fra eksisterende tunnelåpning og videre ned til planlagt kraftstasjon. Det skal bygges atkomstvei frem til stasjonen fra eksisterende vei. Denne veien vil bli felles for Fagervollan II og III fram til sørøstenden av vatn 382. Veistrekningen herfra og fram til Fagervollan III vil bli på rundt 2,5 km. Nettilknytningen skal i sin helhet skje via jordkabel lagt langs den nye adkomstveien.

Adkomstvei

Vei inn til området vil gå på øst- og nordsiden av vatn 380, 382 og 400. Veien vil ikke berøre flyttleier, men vil gå gjennom et oppsamlingsområde for rein. I anleggsfasen vil det bli mye forstyrrelse i form av støy og trafikk, **og den negative påvirkningen blir middels negativ.**

I driftsfasen vil det bli sporadisk trafikk til og fra kraftstasjonen i forbindelse med vedlikehold. Veien vil beslaglegge noe beiteareal, men vil ikke ha noen påvirkning på eksisterende reindriftsanlegg. **Påvirkningen vil bli liten negativ til ubetydelig.**

Samlet sett vurderes veien å gi middels til liten negativ påvirkning.

Vannvei

Sjuniogfemtivatnet skal overføres til øvre Fagervollvatna via tunnel (alternativ A) eller i nedgravd rør fra eksisterende tunnel (alternativ B). I anleggsfasen vil begge alternativ føre til økt aktivitet i området, noe som gjør det lite egnet som beite. Anleggsaktiviteten vil også føre til at det blir vanskelig å benytte trekk- og flyttlei i området pga. forstyrrelsene anleggsarbeidet medfører. **Bygging av vannvei vil gi middels negativ påvirkning for begge alternativ.**

Vannveien vil i liten til ingen grad påvirke områdets funksjon for reindrifta i driftsfasen. I alternativ B vil vannveien være gravd ned slik at den i liten grad vil utgjøre noen hindring i forhold til kryssing. Beitearealene langs vannveien vil på sikt revegeteres og igjen bli tilgjengelig som beiteareal. Arrondering langs traseen kan i beste fall gi en lettere passasje for rein. Etter at Sjuniogfemtivatnet ble overført til vatn 400, ble det en betydelig større vannføring i elva. Dette har medført vanskeligheter for reinen ved kryssing ved høy vannføring. Tiltaket vil medføre at det blir mindre vannføring i elva. Dette vil igjen gjøre det lettere å krysse elva, noe som vil være positivt for reindrifta. Overføring av vann vil ikke ha noen påvirkning på reindriftsanlegg i Fagervollanområdet. **Vannveien vurderes å gi liten positiv påvirkning i driftsfasen, uansett alternativ.**

Samlet vil vannveien gi liten negativ påvirkning uansett alternativ.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen vil bli liggende i trekk- og flyttleia mellom øvre og nedre Fagervollan. Området brukes også som sommerbeite. I anleggsfasen vil byggearbeidene føre til at deler av flyttleia vil bli sperret, både ved alternativ A og B. Menneskelig tilstedeværelse vil dessuten være en ekstra stressfaktor for reinen. Anleggsarbeid under flytting/trekk og i beitesesongen vil føre til negativ påvirkning for reindrifta. **Påvirkningen vil bli middels uansett alternativ.**

I driftsfasen vil det bli noe biltrafikk i forbindelse med vedlikeholdsarbeid i kraftstasjonen, og **den negative påvirkningen vil bli redusert til ubetydelig.** Kraftstasjonen vil ikke få negativ påvirkning på fysiske reindriftsanlegg.

Kraftstasjonen vurderes samlet sett å ha liten negativ påvirkning.

Nettilknytning

Nettilknytning er planlagt ved å legge jordkabel langs atkomstveien på hele strekningen fram til eksisterende kraftlinje ved eksisterende kraftverk i Fagervollan. Anleggsarbeidet vil være sammenfallende med byggingen av veien, og **nedgraving av jordkabelen vil ikke påvirke reindrifta utover det veibygginga vil gjøre.**

I driftsfasen vil ikke nettilknytningen ha negativ påvirkning på reindrifta.

Samlet sett vurderes nettilknytningen med jordkabel å ha en ubetydelig negativ påvirkning.

Generelt om menneskelig aktivitet

Som en følge av etableringen av kraftverket vil det bli økt menneskelig aktivitet i området. Spesielt vil det være mye menneskelig aktivitet i anleggsfasen. **I anleggsfasen vil den negative påvirkningen bli middels negativ.**

I driftsfasen vil det bli betydelig mindre menneskelig aktivitet, men noe aktivitet må påregnes i forbindelse med vedlikehold og drift av kraftverkene. Veiene i området vil kunne gjøre området noe mer attraktivt for friluftslivsaktiviteter enn hva som er tilfelle i dag for enkelte brukergrupper. Dette fordi det vil bli lettere å ta seg frem i det vanskelige terrenget. Det er imidlertid forutsatt at veien opp til dagens massetipp nordøst for eksisterende Fagervollan kraftverk blir stengt med bom. Området vil derfor bli stengt for motorisert ferdsel for allmennheten.

Foreslått veitrase inn til kraftverkene er en av få mulige atkomstveier (til fots) til Øvre Fagervollan fra sør. Faren for forstyrrelser som følge av menneskelig tilstedeværelse under oppsamling, trekk og flytting er derfor til stede. Tiltaket vil sannsynligvis kunne øke sjansen for forstyrrelse i disse fasene noe. Da området i utgangspunktet har begrensede muligheter når det gjelder friluftslivsutøvelse, vil økningen trolig være marginal og tilnærmet lik aktiviteten i dag.

Den negative påvirkningen i driftsfasen vil derfor bli ubetydelig til liten negativ.

Økt menneskelig aktivitet i området vurderes å ha liten til ubetydelig negativ påvirkning.

Tabell 4.2. *Oversikt over grad av påvirkning for de enkelte anleggsobjektene for Fagervollan III.*

Tiltak	Negativ påvirkning
Atkomstvei	Middels til liten negativ
Regulering og vannvei	Liten positiv
Kraftstasjonen	Liten negativ
Nettilknytning	Ubetydelig negativ
Menneskelig aktivitet	Liten til ubetydelig negativ

Samlet sett medfører utbyggingen av Fagervollan III liten negativ påvirkning.

Når verdien er stor og påvirkningen er liten negativ, blir den negative konsekvensen for reindrift liten.

4.4 Konsekvenser av eksisterende/planlagte inngrep innenfor reinbeitedistriktet

Vannkraft

I reinbeitedistriktet er det allerede bygd ut flere kraftverk (vedlegg 1). Utbyggingen rundt Svartisen er det den mest omfattende utbyggingen i distriktet. Utover dette er det to kraftverk i nærområdet; Fagervollan og Sjona. Fagervollan kraftverk har utløp i Holmvatnet, som igjen er reguleringsmagasin for Sjona kraftverk. I forbindelse med Sjonautbyggingen ble det avholdt et rettslig skjønn hvor reindriften ble tilkjent erstatning for de tiltak som ikke kunne avbøtes. Ved utbyggingen av eksisterende Fagervollan kraftverk kom man frem til minnelige avtaler med reindriften.

I tillegg til Sjona og Fagervollan, er det utbygginger innerst i Ranafjorden; Langvatn kraftverk med regulering av Langvatn og Reinforsen i Ranaelva. Det ble i 2007 søkt om konsesjon for til sammen sju nye prosjekter innen reinbeitedistriktet (Reindriftsforvaltningen 2008). Pr. mars 2009 er det seks større og mindre kraftverk i drift, seks under konsesjonsbehandling, sju under bygging (eller gitt konsesjon) (vedlegg 6 og 7). Det er også en del mini- og mikrokraftverk under planlegging/drift. Vi kjenner i tillegg til to prosjekter på Sjona der det arbeides med planer om småkraftverk. Øst i distriktet planlegges Blakkåa kraftverk.

Kraftlinjer

Kraftlinjer tilknyttet hoveddistribusjonsnettet krysser gjennom reinbeitedistriktet flere steder. Det går ei linje mellom Mo og Glomfjord, ei fra Mo via Nordsjona til Salen i Lurøy, ei fra Sjona til Nesna og ei fra eksisterende Fagervollan kraftverk til Sjona. Flere linjer krysser halvøyene i Rødøy kommune. Kraftlinjene berører i hovedsak sommerbeiter.

Andre inngrep

Av andre inngrep i området kan nevnes planlagt vindkraftpark på Sjonfjellet i Rana kommune og på Sleneset i Lurøy kommune (vedlegg 6 og 7). Disse vil berøre beiteområder i reinbeitedistriktet. Veiene i området går i stor grad langs fjordarmene. Veien mellom Ravnåga og Melfjorden krysser viktige sommerbeiteområder. Fritidsbebyggelse beslaglegger også en del reinbeite. Nabodistriktet Ildgruben er kanskje det reinbeitedistriktet med den største hyttetettheten i Norge.

Oppsummering

I forbindelse med ny distriktsinndeling i Nordland reinbeiteområde i 1998 blir det nevnt at det er vannkraftutbygging som har hatt mest innvirkning på distriktet. Fagervollan blir da spesielt nevnt i forbindelse med neddemming av sentrale beiteområder og trekk- og flytteleier. Anleggsveier har også skapt en større utfart enn tidligere. I tillegg nevnes byggingen av veien til Sjona som et inngrep som har hatt negativ innvirkning på flytting langs sjøen.

Det kan nevnes at det står skrevet i distriktsbeskrivelsen at ”distriktet er tungdrevet med bl.a. svært kompliserte flytteleier mellom de ulike sesongbeitene”.

Vinterbeitene blir sett på som den begrensende faktoren i de fleste distriktene i Nordland, og det gjelder nok også for Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt. Lavbeiter har lang "restitusjonstid", og reineierne er avhengig av å rotere på beitene mellom vintersesongene. Spesielt gjelder dette ved bruk av øyene der beitetrykket blir konsentrert. De kystnære høyfjellsbeitene er biologisk sett godt egnete vinterbeiter, men er utsatt for ising/låste beiter. Samtidig er beitene i lavlandet/på øyene mer påvirket av tekniske inngrep (fritidsbebyggelse, industri, nydyrking mm).

Fagervollan II og III kraftverk vil, som beskrevet i kap. 4, medføre bygging av ny vei 5 km lenger nord i Fagervollanområdet. Det vil bli bygd to nye kraftstasjoner, vannveiene blir sprengt/boret i fjell, det vil bli noe neddemming av arealer rundt vatn 380 og massedeponier vil beslaglegge noe areal.

Dette prosjektet alene vil påvirke reindrift i liten grad, selv om inngrepene vil komme i kjerneområder for reindriften. Anleggsperioden er den mest utfordrende for reindriften, og det er derfor viktig å bidra til å finne løsninger i denne perioden. I driftsperioden vil dette området i stor grad kunne benyttes som i dag.

5 GENERELT OM RETTIGHETER OG PLIKTER

5.1 Generelt om Reindriftsloven

Reindriftsloven av 16.6.2007 gir i kap.1 nærmere bestemmelser om inndeling av de samiske tamreinområdene i reinbeiteområder og -distrikt. Adgangen til å dele områdene i distrikt er lagt til reindriftsstyret (som er oppnevnt av Landbruks- og Matdepartementet og Sametinget). I hvert distrikt skal det være et styre som skal ivareta distriktets interesser. Distriktsformannen opptrer på vegne av styret. Distriktet er en egen juridisk person som kan saksøke og saksøkes.

Reindriftslovens sentrale bestemmelse er at den fastslår reindriftssamenes rett til å føre reinen på beite i utmark til alle årstider uavhengig av eiendomsrett for øvrig (§§ 19 og 20). Beiteretten kan innskrenkes ved beitetider, men det skal bare skje i de tilfeller der næringen har behov for vern av egne beiter (§61).

Den klarest definerte retten i loven er retten til å flytte uhindret etter tradisjonelle flytteleier. Hovedregelen er at disse flytteleiene ikke kan stenges uten at det åpnes nye (§ 22). Landbruks- og Matdepartementet har myndighet til å fatte vedtak om slik stenging eller åpning av nye leier.

I tillegg til beiteretten og bestemmelsen om flytteleier, gir loven direkte retter til husvær og buer, rett til motorferdsel, rett til bygging av gjerder og andre anlegg, rett til brensel og trevirke og rett til jakt og fiske. Retten skal utøves etter nærmere bestemmelser, blant annet avhengig av eiendomsforhold.

Det er en alminnelig akseptert oppfatning at lovens bestemmelser ikke er uttømmende. En presisering av retten for øvrig må skje ved prøving for domstolene. Reindriftsloven forutsetter at distriktet utarbeider såkalte bruksplaner. De skal utarbeides av distriktet og godkjennes av områdestyret. Videre skal distriktet utarbeide distriktsplaner som skal inneholde opplysninger som er nødvendig for offentlig planlegging (Kap 7).

Særlige retter

I tillegg til de kollektive retter som er omtalt i reindriftsloven, er det etter hvert blitt en alminnelig rettsoppfatning at det kan foreligge særskilte etablerte private rettigheter knyttet til grupperinger innen næringen. De særlige rettene kan være etablert gjennom bruk over lang tid, dersom denne bruken har skjedd i aktsom god tro. Det vil ikke være hevderens subjektive oppfatning som blir avgjørende, men heller et spørsmål om en alminnelig fornuftig person ville forstått at noe var galt fatt med bruksutøvelsen. Fysiske anlegg som gjerder, hytter m.v. kan ofte være viktig dokumentasjon for en slik bruk. Det kan også være rettigheter som er bekreftet i offentlige vedtak, dommer eller avtaler mellom de berørte parter.

5.2 Generelt om forholdet til Folkerettens urbefolkningsvern

I utredningsprogrammet for Fagervollan II og III kraftverk står følgende:

.....*"Prosjektet skal vurderes i forhold til om det kan være i strid med folkerettens urbefolkningsvern....."*

Hovedprinsippet i ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, er *urfolks rett til å bevare og videreutvikle sin egen kultur, og myndighetenes plikt til å treffe tiltak for å støtte dette arbeidet*. Norge ratifiserte konvensjonen ved et Stortingsvedtak av 7. juni 1990. Konvensjonen trådte i kraft 20. juni 1991. For Norges del gjelder konvensjonen for samefolket.

ILO-konvensjon nr. 169 har klare bestemmelser om urfolks rett til selv å bestemme over sin kulturelle utvikling, til å lære å bruke eget språk og til å opprette egne institusjoner til å representere seg overfor myndighetene. Konvensjonen anerkjenner videre urfolks ønsker om og behov for kontroll over egne institusjoner, sin egen livsform og økonomiske utvikling. Dette innebærer en anerkjennelse av urfolks ønske om å opprettholde og videreutvikle sin egen identitet, språk og religion, innen rammen av de statene de lever i. Konvensjonen har videre bestemmelser om blant annet landrettigheter, sysselsetting og arbeidsliv, opplæring, trygd og helse (www.regjeringen.no).

Konsekvensutredningen imøtekommer ILO-konvensjonens krav, og sørger for at urbefolkningens rettigheter blir ivaretatt på en god måte. De planlagte kraftverkene i Fagervollan, berører områder som tradisjonelt er brukt til samisk reindrift. Påvirkningen vil bli størst i anleggsfasen. Anleggsarbeidene vil delvis kunne sperre trekk- og flyttleiene ved vatn 400. Slike drivningsleier er lovbeskyttet jfr. Reindriftslovens § 22. Det vil derfor bli tilstrebet å skape så få hinder som mulig i form av skjæringer, tipper, riggplass osv. Det er dessuten foreslått som avbøtende tiltak at HelgelandsKraft sørger for at veien fra Holmvassdammen og inn til eksisterende kraftverk holdes stengt i perioder når reinen er var for forstyrrelse, dvs. under oppsamling og flytting. I tillegg foreslås det at det settes opp skilt som ber folk som skal inn i området om å vise hensyn.

Anleggsdriften vil også kunne gjøre andre delområder mindre egnet for reindrift i en begrenset periode. Anleggsfasen vil foregå i en periode over 1-2 år, og vil i så måte være et midlertidig problem for reindriftnæringa. Et godt samarbeid mellom utbygger og reindriftnæringen forutsettes. Dette vil gjøre det mulig å gjennomføre utbyggingen med mindre skadeomfang. I driftsfasen vil den negative påvirkningen være liten. Redusert vannføring i elva mellom Sjunio og femtivatn og vatn 400 vil gi positive konsekvenser for reindriften da denne er vanskelig å krysse i perioder med høy vannføring.

Med en slik tilrettelegging som det er lagt opp til her, vil ikke en ny kraftutbygging i Fagervollan bli til hinder for videre reindrift i fremtiden, og konsekvensene for reindriftnæringen blir derfor midlertidige og små.

Vi kan ikke se at tiltaket kommer i konflikt med ILO-konvensjonen og Folkerettens urbefolkningsvern.

6 AVBØTENDE TILTAK OG OPPFØLGENDE UNDERSØKELSER

6.1 Avbøtende tiltak

Veiene som planlegges etablert kommer i konflikt med flytt- og trekkleier. I den forbindelse er det viktig at veiene legges slik at reinens vandringer ikke blir umuliggjort. Det vil derfor søkes å tilpasse veien etter terrenget for i størst mulig grad å unngå store veiskjæringer og annet som vil kunne fungere som vandringshinder for dyra. Under detaljplanleggingen er det viktig at reindriftsnæringen og utbygger foretar stikking av yttergrensene for veitraseen i fellesskap. Det skal ikke bygges rekkverk langs veien, da dette vil fungere som hinder for reinen.

Det er likedan viktig at plassering og atkomst til kraftstasjonen (begge kraftstasjonene og alle alternativer) underveis i planleggingsprosessen blir diskutert med reindriftsnæringen for å unngå uønskete hinder og andre faktorer som vanskeliggjør driften.

Valg av mest mulig støysvake tekniske løsninger i kraftverket vil være positivt både med hensyn til utnytting av beitet i områdene omkring, og for flyttleia som passerer ved kraftstasjonen. Det anbefales derfor at kraftstasjonen(e) lydisoleres.

Veien opp til massetipp ved eksisterende Fagervollan kraftverk forutsettes stengt med bom slik at veien ikke blir åpen for motorisert ferdsel for allmennheten. Det vil imidlertid bli noe trafikk i forbindelse med nødvendig tilsyn og vedlikehold av kraftverkene.

Strømmen er planlagt ført i jordkabel fra kraftstasjonene til påknytningspunkt ved eksisterende Fagervollan kraftverk.

Reinbeitedistriktets topografi og oppstyking av beiteområder krever et vekselbruk og rotasjon i bruken av beiteområdene. Dette medfører at det kan gå år mellom bruken av et område. Ved at utøverne og utbygger opprettholder en god dialog, bør det derfor være mulig å komme fram til løsninger som gjør konfliktene små i de årene reinen er i Fagervollan. Dette kan for eksempel være at bommen i sørenden av Holmvatnet holdes stengt i en periode imens reinen samles og drives. Dette kan eventuelt offentliggjøres i lokalpressen. Det vil også være hensiktsmessig å sette opp skilt hvor en orienterer om hvordan man skal forholde seg for å minimalisere forstyrrelsene på reinen. Slike skilt bør settes opp både ved bom i sørenden av Holmvatnet og ved bom før oppkjørsel til massetipp ved eksisterende Fagervollan kraftverk. Kortfattet informasjon om reindriften i området antas generelt å være en motiverende faktor for at folk skal ta hensyn. Et slikt skilt bør også kunne settes opp ved avkjørselen fra riksvei 12. En slik løsning vil kunne være med på å redusere konfliktene som friluftsliv medfører for reindriften i området.

6.2 Oppfølgende undersøkelser

Det anbefales å gjøre oppfølgende undersøkelser for å se om trekk- og flyttleiene opprettholdes, og om området fremdeles vil være mulig å benytte som beiteområde. Det er

gjennomført en del studier på hvordan rein reagerer på tiltak og utbygginger av ulike typer. En slik undersøkelse i Fagervollan vil kunne gi ny kunnskap om dette temaet.

7 KILDER

Muntlige kilder

Harald Rundhaug. Reindrifftsforvaltningen i Nordland

Svein Bjørk, Reindrifftsforvaltningen i Nordland

Kurt Jørgen Gaup. Talsmann for Strandtindene/Hestmannen reinbeitedistrikt

Nils Mattis Anti. Strandtindene/Hestmannen reinbeitedistrikt

Kjell Gaup. Strandtindene/Hestmannen reinbeitedistrikt

Kjetil Hansen. Teknisk sjef, Rødøy kommune

Skriftlige kilder

Landbruksdepartementet, 1998. Konsekvensutredninger og landbruk.

Landbruks- og matdepartementet, 2007. Lov om reindrift (reindrifftsloven). LOV-2007-06-15-40.

Miljøverndepartementet 1990. Samlet plan. Fagervollan.

Norges vassdrags- og energidirektorat, 2007. KTV-notat nr. 07/2007 – Bakgrunn for fastsatt utredningsprogram.

Norges vassdrags- og energidirektorat og Reindrifftsforvaltningen, 2004. Vindkraft og reindrift.

Reindrifftsforvaltningen 2008. Ressursregnskap for reindrifftsnaeringen for reindrifftsåret 1. april 2006 til 31. mars 2007.

Statens vegvesen, 2006. Konsekvensanalyser. Håndbok nr 140.

Databaser

www.regjeringen.no

www.reindrift.no

8 VEDLEGG

Vedlegg 1: Oversiktskart, Strandtindene/Hestmannen reinbeitedistrikt med planlagte og eksisterende kraftanlegg

Vedlegg 2: Oversiktskart, Strandtindene/Hestmannen reinbeitedistrikt med kraftanlegg, trekkleier, drivleier og oppsamlingsområder

Vedlegg 3: Oversiktskart, Strandtindene/Hestmannen reinbeitedistrikt med kraftanlegg, vårbeite og sommerbeite

Vedlegg 4: Oversiktskart, Strandtindene/Hestmannen reinbeitedistrikt med kraftanlegg, høstbeite, høstvinterbeite og vinterbeite

Vedlegg 5: Detaljkart, reindrift i prosjektområdet

Vedlegg 6: Tabell med oversikt over eksisterende / planlagte kraftverk i reinbeitedistriktet

Vedlegg 7: Tabell med oversikt over eksisterende / planlagte kraftverk i reinbeitedistriktet med konfliktvurderinger

